terug; hier volsta de aanwijzing van het ernstig gevaar dat in deze onjuiste uitlegging van Gen. 6:1—5 gelegen is. Wie haar aankleeft, moet wel in de engelen verwante natuurgenooten zien, van ons verschillend in hetgeen bijzaak is en in graad van heilige ontwikkeling, maar in den stempel van het wezen één.

Gelijk misverstand rees ten opzichte van 1 Cor. 11 : 10, waar we lezen »dat de vrouw een macht op het hoofd moet hebben, *om der engelen wil*", hetgeen dan werd opgevat, alsof de vrouw haar gelaat schuil moest houden, om de engelen door haar schoonheid niet tot zinlijke zonden te verleiden; waarbij men het dan in het midden liet, of deze zonde geducht werd van de zijde der booze of der goede engelen. Ook op den zin van deze vreemd klinkende apostolische uitspraak kan in dit artikel nog niet worden ingegaan, maar wel dient er reeds in het verband van dit artikel op gewezen, hoe elke opvatting, die acht dat hier van wellust bij de engelen sprake is, mensch en engel tot wezens stempelt, die eenzelfde zinlijk geslachtsleven gemeen hebben. De vaak opgeworpen bedenking, dat er in de Schrift toch ook van vermenging van dier en mensch gesproken wordt, hoewel ook deze toch in natuur verschillen, houdt hierbij daarom geen steek, overmits hierbij alleen de zoölogische overeenkomst tusschen het menschelijk en dierlijk lichaam te sprake komt, en al zulke schrikkelijke gruwel voor God toch altoos doelloos en onvruchtbaar blijft, iets wat in Gen. 6:4 *niet* het geval zou geweest zijn. Die daar genoemd worden, gewonnen kinderen [1].)

KUYPER.

[1]) De heer Th. Benschop, R.-Cath. priester, en van de orde der Redemptoristen te Amsterdam, heeft in *de Katholiek* Dl. CVI p. 211—233 zijn dubbel schrijven aan onze redactie over de leer der engelen afgedrukt en van commentaar voorzien. Gaarne nemen we hier nota van, terwijl we hem dankzeggen voor den welwillenden toon, waarin zijn polemiek vervat is.

„Geen inwoner zal zeggen: Ik ben ziek."

> En geen inwoner zal zeggen: Ik ben ziek, want het volk, dat daarin woont, zal vergeving van ongerechtigheid hebben.
> Jesaja 33:24.

De wijze onzer eeuw, die nog altoos even overmoedig en trotsch blijft, als de »wijze der wereld" uit de eeuw van Paulus, wil van een verband dat tusschen »zonde" en »dood" zou bestaan, kortweg niets weten.

Sterven, zoo betuigt hij, is een natuurnoodwendigheid; de dood is de tol dien elk onzer aan het noodlot heeft te betalen. Alles komt en gaat, verschijnt om weer te verdwijnen; gestadige wisseling van de stof is de wet, die alle bestaan beheerscht, en eenigelijk wijl ook de mensch onder die wet valt, moet ook de mensch *sterven*.

En toch, hoe luchthartig de één dit den ander moge nazeggen, toch blijft in de conscientie der volkeren een heiliger besef tegen die leugen protesteeren.

Neen, de dood is *niet* natuurlijk, het sterven gaat *tegen* den aard en de neiging van ons wezen in. En al buigt, wie God vreest, in het sterven eens ootmoedig het hoofd, ja, al kan wie zijn Heiland mint, zelfs *verlangen* om ontbonden te worden, toch blijft de overgang zelf iets ijzigs, de vallei der schaduwe des doods iets sombers en bangs. Wie van Christus is, moge blijmoedig en jubelend eens ook over den dood triomfeeren, maar toch ook in dien triomf blijft de dood *zijn vijand*, dien hij lofaingend ten onder houdt.

De Schrift zegt het zoo beslist en aangrijpend: »De laatste VIJAND, die te niet gedaan wordt, is de dood."

En dit plechtig woord: »De dood onze *vijand*", vindt daarom in ons hart zulk een weerklank, overmits het sterven in verreweg de meeste gevallen door *ziekte* of *krankheid* wordt ingeluid, en althans bij eenigszins aangrijpende krankheid, zoo door den lijder, als door wie om zijn ziekbed staan, zoo diep gevoeld wordt, hoe in dat aantasten van meer dan zijn lichaam, niet een natuurlijk verloop, maar een *verstoring* van zijn natuurlijk bestaan plaats grijpt, het indringen in hem van een macht van buiten, die het op zijn leven toelegt.

Vooral het feit, dat niet *allen* ziek worden, sluit bij krankheid alle besef van natuurnoodwendigheid zoo beslist uit.

Bij den dood hebben we te doen met een lijden, dat vroeg of spade *een iegelijk* overkomt, maar ziekte grijpt den eene aan, om den andere te sparen.

Er zijn kranken, die bijna hun levenlang het leed der krankheid te dragen hebben, maar tegenover deze ongelukkigen staan sterke natuuren, die tot hun sterven toe nooit op het ziekbed nederlagen; en het is juist dit *ongelijke lot*, dat bij *ziekte* althans zelfs aan den dweper met de natuurwet het zwijgen oplegt.

Krankheid *kan* nooit het door God in zijn schepping gewilde zijn.

Krankheid moet, buiten Gods oorspronkelijk bestel, in de zonde haar oorzaak vinden.

Hoor maar wat u de profetie getuigt van de heilige stad waarin geen zonde meer zijn zal.

Omdat er geen zonde in zal wezen, daarom zal er ook *geen inwoner meer zeggen: Ik ben ziek, want*, zoo spreekt de heilige Israels, het volk dat daarin woont, *zal vergeving van ongerechtigheid* hebben.

»Krankheid" en »dood", hoe na verwant ook, zijn dus daarin klaarlijk onderscheiden, dat de dood *aller* is, de krankheid *sommiger*.

Dit springt vooral in het oog, zoo we »krank" nu in zijn wijdsten omvang nemen, en er dus niet alleen teringlijders, kankerzieken enz., maar ook *blinden* en *dooven* onder verstaan

Bijna een ieder *ziet* en *hoort*, en alleen een zeer kleine minderheid draagt de bange plage, van óf van het gezicht óf van het gehoor beroofd te zijn, het laatste vaak door stomheid verzwaard. Was nu onze liefde sterk genoeg, zoo zou het indenken van het gemis en het lijden dezer beroofden, ons zelven het leven hang maken, want het is niet uit te spreken, wat een doove mist en een blinde derft. Mist en derft niet maar voor een korte wijle of voor enkele maanden, maar jaar in jaar uit, tot aan zijn sterven toe.

En al is het nu, dat de meer eigenlijke *ziekten* veel uitgebreider terrein beslaan, toch merkt ge wel op, hoe ook het eigenlijk *diepe ziek zijn* geen regel, maar veeleer uitzondering is. Minder nog in onze beschaafde landen, waar de gezondheid geknakt is, maar zeer stellig onder de meer afgelegen volken, bij de bergbewoners, en ten deele zelfs ten plattelande. Lichte ongesteldheden mogen daar voorkomen, soms zware epidemieën doorbreken, maar voor het overige is ernstig ziek zijn daar zelden gezien.

Ongelijk is alzoo ook in dit opzicht de verdeeling. De engel der krankheid gaat den één voorbij en slaat den ander. Iets wat u vooral in het oog springt bij kwalen die erfelijk zijn in de geslachten. Dan leven er twee familiën naast elkaar, en in de ééne draagt elk weer opkomend geslacht den blos der gezondheid op het gelaat en in de andere worden de kindekens schier niet geboren, dan met het teeken des doods op het gelaat.

Wat bij de blinden en dooven zoo treft, gaat daarom eigenlijk bij alle krankheid door, zelfs in epidemieen: De krankheid *is niet aller*. Ze werpt den één terneder, om den andere ongedeerd te laten.

En die ook hier doodt en levend maakt, of wilt ge, krank maakt en gezond houdt, wie is het anders dan de Heere, die ook in dit opzicht met de kinderen der menschen doet *naar zijn welbehagen?*

Niet de mensch door zijn zonde, alleen Gods vrijmachtig welbehagen, bepaalt, in en buiten epidemie, welke geslachten, familiën en personen *wel* en welke *niet* met deze krankheden zullen bezocht worden.

Zelfs zouden we Schriftuurlijk blijven, zoo we van *plagen* spraken; want van Joram staat in 2 Chron. 21:18 opgeteekend: »Boven dit alles *plaagde* hem de Heere met een krankheid, daar geen genezen aan was."

Het zijn niet *enkele* schuldigen te midden van een omgeving van *heiligen*, en nu die enkele schuldigen met krankheid geslagen, terwijl die heiligen bloeien in welstand en kracht.

Eer omgekeerd ziet men vaak zondaars, die den Heere tarten, en die toch, zooals de Psalmist zegt, »zelfs in geen moeite zijn als anderen"; en wie heeft omgekeerd onder de blinden en kranken niet dikwijls stille vromen aangetroffen, die met het merkteeken hunner verkiezing wel niet te koop liepen, maar die het u ongemerkt vertoonden.

Ook in dit opzicht was het steeds en blijft het: De *lijdende* knecht van God.

Wel is alzoo alle krankheid om der zonde wil, en zou er zonder zonde geen krankheid denkbaar zijn, maar de schuld is *uit Adam*, is *aller*, is van ons *geslacht* als zoodanig; en waar God nu allen treffen kon, daar is het *zijn genade*, en niets dan zijn genade, die de duizenden spaart, om slechts de honderden met zijn plagen te kastijden.

Niemand onzer heeft ook maar één dag zijns levens op gezondheid aanspraak.

Ziek zijn en wegkwijnen tot we sterven zou ons aller verdiend lot zijn. En als nu God de Heere in zijn ontferming dit bange lijden der krankheid aan de meesten spaart, om er slechts enkelen meê te treffen, zouden die enkelen dan morren, omdat ook zij niet vrij uitgaan?

Dragen zij zelven dan ooit iets anders, dan wat zij even ten volle als die anderen, verdiend hadden? Mag dan God de Heere op hen niet laten aankomen, wat nog altoos minder dan hun rechtvaardige straf is? Ja, zouden die enkelen, zoo ze God vreesen, niet veeleer te midden van hun lijden nog *verkwikt worden* door de liefde Gods die de anderen spaarde?

Of komt uit dat sparen der anderen niet ook hun de geur van de liefde Gods tegen? Als allen getroffen werden, waar zou de zorgende liefde zijn, waar het hart dat troostte? En als nu dat sparen der anderen in Gods hand middel is, om ook hun lijden te verzachten en hun de ziel door liefde te verkwikken, zeg zelf, zou dan ook bij het bangste leed niet nog lof en dank voor deze teeder beschikkende liefde Gods uit het hart van Gods kranke kind opklimmen?

Zoo schittert hoog en heerlijk ook hier het bestel van Gods wegen, mits maar niet de gezonde zeggen ga: Omdat God *u* sloeg, daarom zijt *gij* de zondaar.

Dat zal wel die lijder zelf in stilte tot zijn eigen ziel en voor zijn God betuigen; want elke ernstige ziekte roept tot verantwoording, en wie in zijn ziekte de schuld uit Adam, de zondeschuld van heel zijn geslacht, voelt nawerken, bekent juist deswege niet het minst de persoonlijke onderzoeking waarmeê de Heere tot zijn eigen ziel komt.

Wat de Christus tot den geraakte zeide: »Ga heen en zondig niet meer," vindt zijn naklank bij elk kind van God, dat de golven van ziekte en krankheid over zijn hoofd voelt heengaan.

Doch dit is en blijft de persoonlijke handeling tusschen God en zijn hart; maar wat allen aangaat, is niet dit persoonlijke, maar is de genade Gods, die in het treffen van *niet* allen, maar slechts van *enkelen*, waar *allen* schuldig staan, openbaar werd.

Nu toch ontsluit zich in die wondere krankheid een mysterie, waardoor onze Vader die in de hemelen is, van alle zijden de zedelijke, heilige krachten des levens opwekt tot de eere zijns Naams.

Want wel is het zoo, dat de mensch in zijn zondig drijven ook zelfs de krankheid op een *geestelijk kwaad* kan doen uitloopen, en lang niet alle krankheid werkt *zegen*.

Maar dit neemt niet weg, dat de krankheid er uit haar aard toch op aan is gelegd, om klein te maken wat te hoog was, om het zelfvertrouwen in vertrouwen op God te verkeeren, om eigen werk en Gods werk in juister evenredigheid voor ons geloofsoog te plaatsen, en niet minder om anderer deernis en mededoogen, om veler liefde en deelneming gaande te maken, om wat in het broederhart sluimerde weer wakker te roepen, ja, bovenal, om langs al deze wegen groot en heerlijk te maken den Naam van dien Kenner en Bewerker der harten, die door de donkere wolk van het lijden zoo zonnig en koesterend den glans zijner heilige ontferming doet heenschijnen.

Waar dan nog bij komt, dat God de Heere, *als het Hem belieft*, ook den Geest des gebeds uitzendt, en niet *om* veler gebed, maar toch niet buiten verband met wat Hij zelf in de harten werkte, soms de plage weer wegneemt en de krankheid geneest.

De trouwe Herder, die ons eerst zelf indreef in de vallei der schaduwen, en die ons nu weer bij de hand grijpt, en terugleidt, en uitvoert naar de velden des lichts.

Heerlijke profetie en zalig voorgevoel van wat het eens zijn zal in de opstanding der dooden.

Uit de moedeloosheid oplevend, en straks herboren tot nieuwe kracht.

Als Hij, de Heere, de sterkte vermenigvuldigt dien die geen kracht meer had, en het in die vernieuwing als met een arendsjeugd gevoeld wordt, wat het eens zijn zal, als dit verderfelijke onverderfelijkheid zal hebben aangedaan, en het alles in eeuwige jeugd bloeien zal binnen dat Jeruzalem daarboven, *waar geen inwoner meer zeggen zal: Ik ben ziek.*

Amsterdam, 16 November 1894.

Doop van kinderen, die de eerste kindsheid reeds ontwassen zijn.

Onder de quaesties, waarvoor kerkeraden telkens gesteld worden, en waarbij zij dan toch vaak eenigszins onzeker zijn over de te nemen beslissing, behoort ook de vraag: hoe te handelen, wanneer de H. Doop gevraagd wordt voor kinderen, die nog geenszins als geheel volwassen te beschouwen zijn, maar die toch ook niet meer tot de kinderkens kunnen gerekend worden.

Niet alleen in groote, maar ook in kleine kerken, nu hier dan daar, doet zich het bedoelde geval telkens voor; b. v. wanneer een Doopsgezind huisgezin zich bij de Gereformeerde kerk komt aansluiten, of wanneer de ouders met betrekking tot den Doop vroeger Doopersche gevoelens waren toegedaan, of wanneer zij langen tijd weinig gelegenheid hadden om eene zuivere Doopsbediening te verkrijgen, of wanneer tot dusver door onverschilligheid, achteloosheid enz. de aanbieding tot den Doop was verzuimd. En dat dan vaak de beslissing niet gemakkelijk geacht wordt, blijkt genoegzaam uit het aantal gevallen, waarin dan advies wordt gevraagd.

Natuurlijk is er geenerlei moeielijkheid of bezwaar, wanneer de ongedoopte reeds geheel volwassen is. Ieder weet, dat alsdan de leeftijd geheel onverschillig is, en dat voor de toelating tot den Doop wordt vereischt: eene voldoende geloofsbelijdenis met kerkelijke stipulatie, en een met die belijdenis overeenstemmende levenswandel. En twijfel is er ook niet, wanneer men te doen heeft met kinderen, die nog betrekkelijk klein zijn, b. v. beneden de 6 à 7 jaar. Ieder begrijpt wel, dat dezulken dan nog geheel als kinderkens te behandelen zijn.

Kan dit laatste echter ook nog, wanneer de kinderen reeds ouder zijn? En tot welken leeftijd kan er dan nog sprake zijn van kinderdoop? En zou ongeoorloofd zijn, een Doop te bedienen, die eenerzijds niet meer een kinderdoop is, maar wel degelijk door eenige geloofsbelijdenis wordt vooraf gegaan, en die anderzijds toch nog niet medebrengt, dat men reeds in de volle gemeenschap der kerk wordt opgenomen, met alle de daaraan verbondene verplichtingen en bevoegdheden?

De omstandigheden, die in onzen tijd tot deze vragen aanleiding geven, waren, zooals licht te begrijpen is, ook in vroeger eeuwen gedurig aanwezig. Daardoor heeft men met die vragen reeds vanouds te doen gehad; ook in de Gereformeerde kerken hier te lande. In de zestiende eeuw was er, evenals thans nog, veelerlei Doopersche neiging; en er was ook wel onverschilligheid, die den Doop deed verwaarloozen. En terzelfder tijd, althans sedert de Gereformeerde kerken, met uitsluiting van alle andere, door de overheid erkend werden, was er nog meer reden dan thans, om toch later den Doop nog te vragen, vooral omdat een ongedoopte niet tot de gewone huwelijksbevestiging kon worden toegelaten. De genoemde vragen moesten dus wel telkens voorkomen. En omdat er eenheid van belijdenis was, kon het wel niet anders, of er moest ook overeenstemming komen in de kerkelijke practijk.

Op één punt is zelfs van den aanvang af bijna in het geheel geen verschil geweest, nl. in de bepaling van den leeftijd, boven welken geen kinderdoop meer bestaan kan. Wanneer van dien leeftijd sprake is, dan wordt daarvoor altijd het 15e levensjaar aangegeven. Bij sommige kinderen, die bijzonder ontwikkeld waren, werd de grens wel eens vroeger gesteld; maar later toch nooit.

Dat men op dit punt zoo eenstemmig was, is ook zeker geen wonder. Men deed eigenlijk niet anders, dan eene overoude kerkelijke usantie bestendigen. En die usantie was geheel in overeenstemming met hetgeen de natuur zelve aanwijst, en met hetgeen op burgerlijk en maatschappelijk gebied reeds sedert vele eeuwen als recht gegolden had. Algemeen was aangenomen, dat de kindsheid duurt tot het 7e levensjaar; daarna de onmondigheid tot het 14e; maar dat dan het tijdperk komt van de mondigheid (die natuurlijk van de meerderjarigheid wel te onderscheiden is).

Daaruit volgt nu wel niet, wat men in de zestiende eeuw er uit afleidde en wat in de Luthersche kerk ook thans nog geldt: nl. dat bij de kinderen der gemeente de geloofsbelijdenis en de daaraan verbondene toelating tot het H. Avondmaal met het 15e levensjaar moet geschied zijn. Ook al is er veel, waardoor die practijk wordt aanbevolen, als een algemeene regel kan zij toch wel niet gesteld worden; en de oudste kerkenordening, die voor Nederlandsche Gereformeerden gemaakt is, ging zeer zeker te ver, toen zij met betrekking tot kinderen, die op hun 15e jaar nog niet tot het Avondmaal waren toegelaten, kerkelijke censuur noodzakelijk achtte. Maar wel moet erkend worden, dat alsdan de leeftijd op zichzelt de gelootsbelijdenis niet onmogelijk maakt. Men heeft dan niet meer te doen met »jonge kinderen", die als zoodanig uit den aard der zaak »deze dingen niet verstaan". En dus kan de kerk hen alsdan tot den Doop slechts toelaten op dezelfde wijze waarop in het algemeen volwassenen worden aangenomen.

Met betrekking tot dit laatste kan nu echter gevraagd worden, of zoodanige toelating tot den Doop ook tevens eene toelating is tot het Avondmaal, en of dus die gedoopten ook geroepen zijn daaraan deel te nemen.

Op dit punt was er na de Reformatie in het eerst nog wel eenige onzekerheid, althans bij de kerken in Holland. Zeker wel het meest ten gevolge der omstandigheid, dat de Doop vaak gevraagd werd, ook door dezulken die tot het Avondmaal niet wilden of niet konden worden toegelaten, en dat weigering van den Doop dan tevens de gewone huwelijksbevestiging onmogelijk zou maken. Althans, het was altijd in verband met die huwelijksbevestiging, dat de quaestie aan de orde kwam, en de kerken voelden zich dan blijkbaar niet geheel vrij om te weigeren. En misschien werkte ook wel mede, dat men gaarne geheel Holland Gereformeerd wilde maken, en dus (om het zoo eens uit te drukken) een voorportaal van de kerk wilde openstellen voor degenen die in haar binnenste nog niet komen konden.

Daaruit verklaren zich onderscheidene besluiten, die in de zestiende eeuw door Particuliere Synoden van Noord- en Zuid-Holland genomen zijn; als namelijk:

»Wert gevraecht, oft yemant, die tot zynen jaeren gecoemen is, den cristelycken doop versoeckende, doch en can hem der cristelycke discipline noch nyet onderwerpen noch totten heyligen avontmael begeven, moegen totten doop toegelaeten worden. Wert geantwoort *in genere*, dat wanneer yemant waere, die den heyligen doop van herten sonder superstitie begeert ende bekent die leere voor recht, wert oyck bevonden eenes stichtelycken wandels, dat men soedanigen den doop nyet sal weygeren, al ist dat hy vuyt swacheyt het gebruyck des nachtmaels noch nyet can beloven noch hem der cristelycken discipline can onderwerpen" (Acta v. d. Noord-Holl. Synode te Edam, 1586, Art. 32).

»Is voorder van denselven classe [Enkhuizen] geproponeert, overmits het somwylen gebuert, dat jongelieden van 15, 16 oft 17 jaren, ongedoopt synde, versoecken gedoopt te werden sonder nochtans te hebben eenich fundement in den geloove ende niet te verwilligen om totten avontmael te gaen, wort gevraecht, off men soodanigen doopen sal oft niet. Waerover de resolutie des synodi is: alhoewel de meeste stemmen der classes medebrengen, dat men niemant en sal doopen, dan die voorgaende belotten doen haer meteenen totten avontmael te begeven, nochtans om sekere redenen ende voorvallende omstandicheden, diet synodus heelt ingesien, is goet gevonden, dat sulckx door den gedeputeerden werde gecommuniceert metten synodo van Suythollant, opdat gelyckelyck daerin by provisie mach werden geraemt naert behooren" (Acta v. d. Noord-Holl. Synode te Amsterdam, 1595, Art. 43).

»Is voorgestelt van den persoonen, die tot haeren jaren gekomen zyn ende 18 of 20 jaren oudt zyn ende eerst gedoopt worden, of dieselve oock behooren tot den aventmale te komen. Heeft de vergaderinge geacht te behooren, dat sulcke gedoopt worden met voorgaende belijdenisse des gheloofs, ende die alsoo tot haeren jaren, als voorseydt is, gekomen ende gedoopt zyn, sullen vermaent worden hen oock met den tyt bequamelick ende ordentelick tot den aventmale te begheven. Maer of sy terstont daerin gehouden zyn, is gerefereert ad synodum nationalem" (Acta v. d. Zuid-Holl. Synode te Delft, 1587, Art. 17).

»Wt oorsaecke vant voorgaende [maatregelen om door politieke verordening het trouwen van ongedoopten te beletten] is questie gemoveert van eenigen classen, indien oude luyden, zynde roeckeloos van leven, versoecken souden om gedoopt te worden, nyet van te vooren gedoopt zynde, waerinne alreede swaricheyt was gevallen, alsoo men verstaet ende dat men wel vermoedet van alsulcke, dat se haer totten avontmael des Heeren nyet lichtelycken begeven sullen, hoe dat men in dese zaecke doen sal. Is raedtsaem gevonden ende geresolveert, dat men hem den doope nyet en sal weygeren midts voorgaende bekentenisse des gelooffs, thyen geboden ende Vader Onse, met belofte van beteringe des levens. Ende want sommige versoecken gedoopt te worden wt oorsaeke van houwelyck aan te gaen, sal men haer affvragen, oft haer nyet leet en zy, dat zy den doop zoo lange hebuytgestelt, ende dat zy niet om houwelyex maer om des verbonts ende instellinge Christi wille begeeren gedoopt te worden. Ende eyndelycken sullen de dienaeren alsulcke vermaenen, dat sy achtervolgende op haere bekentenisse, haer ter gelegener tyt totten avontmael des Heeren begeven. Het sal oock stichtelyck zyn, dat de dienaren int particulier alsulcke voorhenen van de verborgentheyt des doops onderwysen, ende dit alles by provisie totten naesten generalen synodum" (Acta v. d. Zuid-Holl. Synode te Leiden, 1592, Art. 7).

»Opt voerstellen van den gedeputeerden des Noorthollantschen Synodi wt last derselver, te weten oft men jongeluyden van 15, 16, 17 jaeren, ongedoopt synde ende sonder eenich fundament in den geloove te hebben ende sonder te verwilligen ten avontmaele te gaen den heyligen doop versoeckende sal mogen doopen, is geantwoert: neen, alsoo men acht, dat tselve nyet wt christelycke affectie maer om eenich particulier insien versocht worut. Maer op de voorder vraege, hoe men handelen sal metten voersz. jongeluyden, indyen sy wel int geloove naer haer gelegenheyt tamentlyck onderricht zyn, maer noch nyet en beloven haer totten avontmaele te begeven, dat men soodanige behoort te vermanen ende met goede redenen te onderwysen, dat haere professie, die sy met het doopsel aennemen, oock medebrenght, dat se haer oock in de wtterlycke gemeenschap der kercken mits gaende ten avondtmael behooren te begeven, ende soecken alsoo met alle manieren haer daertoe te bewilligen, maer indyen sy wt scrupuleusheyt oft andersints haer voeralsnoch beswaert vonden tselve te beloven, daervan nyettemin goede hope gevende, dat men denselven evenwel den doop nyet en sal onthouden, mits naderhandt deselve in goede opsicht houdende ende totten aventmaele vermanende" (Acta v. de Zuid-Holl. Synode te Gorinchem, 1595, Art. 34).

De quaestie, waarover in alle die besluiten gehandeld wordt, moest dus, gelijk uit die besluiten zelve wel duidelijk is, op eene Generale Synode definitief beslist worden. En in verband daarmede zou diezelfde Synode dan ook een liturgisch formulier hebben op te stellen. Over de provisioneele vaststelling van zulk een formulier was in de Hollandsche Synoden wel gesproken (Acta v. d. Noord-Holl Synode te Amsterdam 1589, Art. 3; te Hoorn, 1602, Part. Vragen, Art. 12; te Edam, 1604, Art. 19; te Enkhuizen, Gravamina Alkmaar, Art. 8); maar het was er toch niet toe gekomen. De Hollandsche kerken hebben niet gedaan, als de Zeeuwsche, die, toen eene Generale Synode reeds 24 jaren lang niet had kunnen gehouden worden, op hare Provinciale Synode te Veere, in 1610 het besluit namen: »Men zal het oude formulier des doops met de minste verandering die mogelick is accommoderen op de volwassene" (Acta, Cap. VI, Art. 3); en die toen in diezelfde Synode een formulier daarvoor vaststelden.

Daar de kennis van dit formulier veelszins bijdraagt, om het latere besluit van de Dordtsche Synode van 1618 des te beter te begrijpen, volge hier eene opgave van den inhoud.

»Forme om den H. doop aen de volwassene te bedienen.

»1°. Eerstelick zal de hooftsomme der leere des H. doops in drye stucken begrepen alzoo sy voorgestelt wordt in forme vande bedieninge des kinderdoops voorgelezen werden.

»2°. Daernaer de anticipatie ofte voorcommynghe naer het verclaers van de leere des doops volgende ende beginnende met dese woorden: Ende hoewel onze kinderen niet en verstaen etc.; sal aldus verandert worden: Ende hoewel de kinderen der Christenen, sonder deze dingen te verstaen, uyt crachte des verbondts moeten gedoopt worden, zoo en ist nochtans niet geoorloft volwassene te doopen tensy de selve alvooren het evangelium gehoort ende gelooft hebben, want hierom ist dat Jesus Christus synen Appostelen bevolen heeft alle volcken te leeren, ende de selve te doopen in den name des Vaders, ende des Soons ende des H. Geestes, voegende oock dese belotte daerby, dat degene die gelooven zal, ende gedoopt sal syn, zal zalich worden, naer welcken regel de Appostelen sich altydts in het doopen van de volwassene gericht hebben; blyckende by de menichvuldige exempelen, dewelcke daervan in het boeck vande Handelinge der Appostelen te lesen syn. Dewyle dan de Appostelen naer het bevel Christi geen andere volwassene en hebben gedoopt, dan degene die het evangelium gelooft ende haer geloove met den monde beleden hebben, soo en mach men oock als nu aen geen andere volwassene den doop bedienen dan degene die de verborgentheyt des doops uijt de verkondinghe des H. Evangelii hebben leeren verstaen, ende daervan door belydenisse des mondts goede rekenschap geven.

»3° Het eerste gebedt sal geheel blyven ende over de volwassene als over de kinderen gebruyckt worden, behoudens dat men voor: kindt ofte kinderen, segge: persoone ofte persoonen.

»4° Voor de stipulatie zal den dienaer de persoone die gedoopt moet worden op dese maniere toespreken: Christelicke broeder ofte suster, ghy hebt gehoort dat den doop eene ordeninge Godts is, om ons ende onsen zade syn verbondt te verzegelen; ende soo voorts, gelyck int formulier van den doop der kinderen volcht.

»5° De stipulatien ofte affvraegingen sullen aldus geschieden: 1. Hoewel ghy in sonden ontfangen ende geboren syt, ende daarom allerande ellende jae de verdoemenisse zelver onderworpen, oft gij niet en bekent dat ghy in Christo geheylicht syt, ende daerom als een lidtmaet syner gemeynte behoort gedoopt te wesen? 2. Oft ghy de leere die int oude ende nieuwe testament ende inde articulen onses Christelicken geloofs begrepen is, ende dienvolgende inde Christelicke kercke geleert wordt, niet en bekent de ware ende volcommen leere der zalicheyt te wezen, belovende door des Heeren genade de selve te beleven ende by de suyvere belydenisse, daervan totten eynde uwes levens te volherden.

»6°. Int tweede gebedt sullen inde plaetse deser woorden: »Wy bidden u oock, door denzelven uwen lieven Soone, dat gy dit kindt met uwen H. Geest altyts wilt regeren opdat het Christelick ende Godtsalichlick opgevoet worde; gebruyckt syn dese woorden: Wy bidden u oock, door denselven uwen lieven Soone, dat ghy dese persoone met uwen H. Geest altyts wilt regeren opdat hy Christelick ende Godtsalichlick wandele ende inden Heere Jesu Christo, etc.; ende soo voorts in hetselve gebedt is volgende" (Aanhangsel van de Acta der Prov. Synode te Veere, 1610).

De Generale Synode, die eindelijk in 1618 te Dordrecht kon samenkomen, vond nu onder de ingebrachte gravamina ook het punt van »de bedieninge des doops aen bejaerde personen" en van »de daeromtrent te houden eenparigheyt".

Met betrekking tot dien Doop zelven maakte zij een einde aan alle toegeeflijkheid, waarmede tot nog toe in Holland wel eens was toegestaan, dat de alzoo gedoopte dan toch nog van het Avondmaal terugbleef. Zulke toegeeflijkheid, ofschoon later door Voetius (Pol. Eccl., Vol. I, pag. 670) nog eenigszins in bescherming genomen, was ook inderdaad niet te verdedigen. Immers,